

Gyorsjelentés lapzárta után

Március 23-án Szent Ecsmiadzinban *II. Garegin* az Örmény Apostoli Egyház katolikosza fogadta a Pázmány Péter Katolikus Egyetem rektorát professzor *Dr. Szuromi Szabolcsot*, tanárokat és diákokat.

A közös ima után *R. Mirzahanyan* ismertette a két oktatási intézmény közötti együttműködési megállapodást.

Esztergály Zsófia Zita

Tiszteletadás és főhajtás

– háromnyelvű kiadvány jelent meg az örménység tragédiájáról

Soha ne engedjük, hogy az embertelenség érvényre juthasson!

Jerevánban mutatták be a napokban elsőként *Az örmény nép tragédiája az I. Világháborúban – 100 éve történt az örmény népirtás című háromnyelvű katalógust*. A ritkaságszámba menő kötet egy kicsit sem szokványos kiállítás anyagára épül, amelyet a magyar-örmény összefogás fémjelez, hiszen a magyar és az örmény nemzeti könyvtárak rendezésében valósulhatott meg 2015-ben az Országos Szécsényi Könyvtárban. Olyan szaktekintélyekkel, mint *Dr. Kovács Bálint* történész és *Óze Sándor*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora, valamint *Czézár Nikolett* történész, akik egyben a katalógus szerkesztői is. Az örmény nép tragédiájának szentelt könyvbemutatón részt vett *Tigran Zargaryan*, az Örmény Nemzeti Könyvtár főigazgatója, a magyarországi alkotók mellett pedig *Esztergály Zsófia*, mint a támogató Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke, erdélyi örmény képviselő.

Többszázán tekintették meg tavaly az Országos Széchényi Könyvtárban a genocídiumot megjelenítő tárlatot, amelynek az anyagából készült katalógust elsőként Jerevánban mutatták be az alkotók, de a budapesti könyvbemutató sem maradt el tavasszal. A katalógus szerzői között üdvözölhetjük a többi között *Elke Hartmann* PhD-t, a Ludwig-Maximilian Egyetemről, *Michael Heseemann*, történészt, *Hakob Matevosyan* doktoranduszt, a Lipcsei Egyetem Kultúrszociológia szakáról, *Nagy Kornélt*, az MTA BTK TTI PhD-jét, *Dr. Kovács Bálint* történészt, valamint *Óze Sándort*, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzorát.

A katalógusban eredeti nyelven íródott források is megtekinthetők, amely kifejezett „unikum”.

Az európai levéltárakban jól dokumentált örmény genocídium az európai általános emberi jogok történetének részévé vált. Több tízezer szemtanú beszámolója, diplomatajelentések, levelek bizonyítják a genocídium történelmi tényét. Német, osztrák, francia, brit, skandináv, olasz levéltárak publikálták a levéltári forrásokat több kötetben. Mindezen dokumentumok alapján született meg Budapesten a kiállítás, melynek katalógusát a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke az alábbi gondolatokat megfogalmazva mutatta be Jerevánban a jelenlévőknek.

Esztergály Zsófia Zita, a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnökének jereváni beszéde

Nagy öröm számomra, hogy itt és most együtt lehetünk. Leginkább azért, mert egy csodálatos kiállítást követően, most egy igényes katalógus is napvilágot lát közös erőfeszítéseink által – fogalmazott ünnepi beszédében Esztergály Zsófia elnök, aki így folytatta: „Megrendítő, hogy mire képes a gondviselés, és mire képes az ezt megtestesítő emberi összefogás. Szeretném hinni, hogy ez a csodás kiadvány százak, majd ezrek kezében megfordul, hogy Magyarországon és Örményországban is érdeklődésre talál, és az olvasókat arra készíti, hogy képet alkossanak a genocídium történelmi szörnyűségeiről. Ismerjék meg, fogadják el – mérgező hazugságokkal átszótt világunk ellenére – a genocídium tényét. Mert a körülmény, ahogyan másfél millió örmény életét vesztette, az nem háborús eseményekre, hanem népirtásra utal.”

A méltatlan halált elszenvedettek előtt fejet hajtunk, hiszen tartozunk emlékükhöz méltó ébrentartásával és megbecsülésünkkel, hogy mi is emelt föl járassunk. Ezt mi magyarként Magyarországon is hisszük és valljuk! – tette hozzá Esztergály, a Fővárosi Örmény Önkormányzat vezetője, erdélyi örmény képviselő, majd kiemelte: „Mai világunk is tükröt mutat nekünk. Ebben a tükörben mit látunk? Azt, hogy hatalmi és anyagi érdekektől vezérelve továbbra is politikai, nemzeti és vallási közösségeket használnak fel forgatókönyv-szerűen érdekek érvényesítésére. A migránsváltás örvén a kurd népesség szintén komoly áldozatokat szenved, vagy egy lehetséges iráni konfliktus azeri vonatkozását sínyli meg két keresztény ország. Továbbá a német rendőrségnek a kölni eseményekben játszott szerepe is világunk képtelenségét jelzi úgy, hogy mindez megkérdőjelezi szemünkben a múltkor történelmét is egyben.

Hasonlóan torz világban kellett élniük az áldozatoknak is – folytatta az elnök. Lemészárolták őket, mert örmények és keresztények voltak. Kérdezem azt, hova lett a lélek, a méltóság és a becsület? Biztosak vagyunk abban, hogy szótlannul kell hagyni, tétlenül kell állni a hatalmi és a gazdasági képben mutatkozó manipulátorok működése előtt, amely átszó mindent kicsiben és nagyban – mi magyarörmények ennek ki vagyunk téve ma is, saját mikroközösségünkben is –, illetve uralja materiális világunkat?

Hiszem, hogy nem! Hiszem, hogy pontosan mi örmények, a genocídium okán felhívhatjuk a figyelmet arra is, hogy világunk hamis, és bizony okosan és hitben kell élni, valamint embernek maradni, hogy őseink előtt tisztelettel adózhassunk. Egyben rámutassunk kortársainknak: a hazugság és a félrevezetés veszélyes, ámde gyakori eszköze a mindenkor hatalmaknak – mondta végül a magyarörmény közösség egyik vezetője.

Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem rektora által írt előszóból közlünk részletet

Az örmény nép tragédiája az I. Világháborúban – 100 éve történt az örmény népirtás

ELŐSZÓ

A visszaemlékezés a történelem fejlődésének elválaszthatatlan része. Szükséges a visszaemlékezés az igazság elfogadásához; ahhoz, hogy a társadalom helyes irányban fejlődjön, és hogy megtegyünk mindent azért, hogy a múlt ördögi eseményei ne ismétlőd-hessenek meg.

Az ősidők óta ismert egyes népek leigázása gyilkosságok, deportálások által, amelyek teljes nemzetek megsemmisítését okozták, itt azonban nem csak ősi háborús cselekedetekre gondolhatunk. Felemeljük hangunkat egy könyörtelen és sajnálatos cselekedet ellen – amely a korábbi rémtettek történelmi megismétlődését jelentette, és amely a 20. században számtalan áldozatot szedett: ez pedig az örmény nép ellen elkövetett népirtás az Oszmán Birodalomban. Meghajtjuk fejünket nagy tisztelettel a halottak emléke és szenvedéseik előtt, együttérzünk az egész örmény nemzet fájdalmával.

Amikor a genocídium kifejezést használjuk, az nemcsak emberek halálát jelenti, hanem sokkal többet: jelenti egyének halálát – akiket megfosztottak emberi méltóságuktól – , és jelenti a pótolhatatlan nemzeti veszteséget. Az örmény genocídium ezentúl a kereszténység halálát is jelenti, amelyet az örmények örökségükért, és hitükért szenvedtek el.

A múlt fájdalmaival mindig szembe kell és kellett nézni. Ha a jelenlegi állapotok nem adnak lehetőséget a tények objektív értékelésére – ahogy sajnálatosan ez nem volt lehetséges az örmények esetében sem –, akkor a jövő generációi – a mi generációnk – kötelessége ezt megtenni. Ha nem teszünk erőfeszítéseket ezért a célért, akkor hasonló tragédiák fognak újra megtörténni, amelyek emberek történelmét alázzák meg, és ezáltal is szorítják háttérbe ugyanazon nemzetek történelmét.

A nyugati levéltárakban, a Vatikáni Levéltárban, az Egyesült Államokban is az igen jól dokumentált eseményeket részleteiben mutatják be: a már 1909 előtti (pl. 1894-1896) mérszárlásokat, az örmény kisebbségre kivetett különadókat.

A kutatók többsége által a szisztematikus népirtás 1915. április 24-től keltezhető. Ezen a napon számos vezető örmény politikust, értelmiségit és papot deportáltak, végeztek ki. Ez az az időszak, amikor az egész világ az I. világháborúra (1914-1918) figyelt, ezért az örmény tragédia – különösen 1915 és 1923 között – több ország számára észrevétlen maradt. Ebben az időszakban halt meg vagy végezték ki az örmények nagyobb részét, a deportálások során étel és ivóvíz nélkül maradván haltak éhen vagy gyilkolták le őket akkor, ha nem voltak képesek a deportált emberek sorában lépést tartani (gondolunk itt különösen a gyerekekre és az idős emberekre).

Ha a statisztikákra egy pillantást vetünk, akkor ez hihetetlenül végletes: az örmény lakosság száma körülbelül 2 millió fő 1915-ben, ugyanakkor a regisztrált kivégzett emberek száma 1 millió fő 1918-ban. Az anatóliai örmény népesség 1923-ra megszűnt létezni.

Az említett ijesztő tények kristálytisztán megmutatják, hogy mindenkinek a felebarátait emberként kell érzékelnie, és mindent meg kell tenni azért, hogy mindenki a saját hagyományait követhesse és ősei hagyományának meggyőződéseit megőrizhesse. Az előbb említett deportálásokat követően számos ország befogadta az üldözött örményeket. Az ő általuk megőrzött és elmondott történeteken keresztül is ki tud fejeződni azoknak az emlékezete, akik meghaltak nemzetükért, hitükért és kultúrájukért száz évvel ezelőtt.

Tigran Zargaryan Az Örmény Nemzeti Könyvtár főigazgatója

Szeretném köszönetemet kifejezni magyar kollégáimnak és a magyarországi örmény közösségnek – tolmácsoljuk papírra is vetett gondolatait a katalógussal kapcsolatban Tigran Zargaryan főigazgatónak. Ez a kiállítás igazolta az örmény-magyar közös kapcsolatok mélységét, amely egészen a középkorig vezethető vissza, amikor örmények először hoztak létre egy kis közösséget Magyarországon, majd a 17. század második felében egy újabb betelepülés következett be. A kedvező jogi és gazdasági környezetnek köszönhetően a magyarországi örmények hasznos tevékenységet tudtak ebben az országban kifejteni és gazdag kulturális örökséget hagytak hátra. A közös kulturális kapcsolatokból kiemelkedik *Misztótfalusi Kis Miklós*, aki az örményeknek is metszett betűket a 17. század végén Amszterdamban. Emellett az elmúlt időszakban a híres magyar tudós, *Schütz Ödön* említendő meg különösen is, aki az Örmény Tudományos Akadémia külföldi tagjaként végzett igen becses tevékenységet az armenológia művelésében.

Sajnos, az emberiség, így e két nép történetét is nagyban meghatározták a háborúk, a népirtások, a történelmi területek elvesztései és a politikai döntések. Magyarország annak idején befogadta az örmény menekülteket, menedéket, munkát és biztonságot adott számukra. Mi ezért a tettért nagyon hálásak vagyunk máig a magyar embereknek.

Dr. Tüske László az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatójának gondolatai a kiállítás okán

Mindennapjaink sodrában ünnepek és gyásznapok teremtenek rendet. Ünnepek, amelyek régi időkben megtörtént jelentős vallási vagy politikai eseményre emlékeznek. Olyan történésekre és tettekre mutatnak rá, amelyek meghatározó erővel járultak hozzá nemzedékeken át a közösség, s így az egyetemes emberiség identitásának kialakításához, megerősítéséhez és mindenkori újrateremtéséhez. Dicső tettek, kiállítások és győzelmes szenvedések ezek az alapító események, melyek a csillogó szemű ünnep óráiban megismétlődnek bennünk, és évről évre tapasztalati tényé válnak. Ünnepelni kell, mert ez a tapasztalat valódi megerősítő funkciót tölt be, hiszen a segítségével átélhetjük, hogy a közösség a humanizmus olyan értékét képviseli, amit mi is a magunkénak vallunk, amiért mi is készek vagyunk kiállni, harcolni és akár a szenvedést is vállalni.

És vannak gyásznapok. A közösség történelmi megpróbáltatásainak emléknapijai, amikor az elszünetelt igazságtalanság, az erőszak öncélú tombolása, vagy a pusztítás embertelensége az, ami újra és újra megdöbben, megállít bennünket, és tiltakozásra készítet. Az azonosulás a szembenállás gesztusában realizálódik, és arra int, hogy

vegyük észre és lássuk meg a fenyegető jeleket, és ne hagyjuk újra megtörténni múltunk fájdalmas eseményeit. Emlékezni kell, és meg kell mutatni a még oly elviselhetetlen embertelenséget is, mert nem engedhetjük meg sem a saját nemzeti életünkben, sem más nemzetek életében, hogy az embertelenség bármilyen formája újra megismétlődjön. A nemzeti emlékezet intézeteként ez a dolgunk. Emlékezünk, s teljes felelősséggel tesszük ezt, hogy az elkötelezett humanizmus magyar hangját hitelesen tudjuk képviselni Magyarországon és külföldön is.

Az örmény nép száz évvel ezelőtti tragédiája kapcsán rendezett kiállításunk a tiszteletadás főhajtása és a figyelmeztető felhívás: ne engedjük, hogy bárkivel, bármikor, bárhol is megismétlődhessen ez az embertelenség.

Ennek az üzenetnek méltó kidolgozásáért jár a hála és köszönet a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kara munkatársainak, *Dr. Óze Sándor* egyetemi tanárnak és *Dr. Kovács Bálintnak*, a kiállítás kurátorainak, és *Czézár Nikolettnek*, a kiállítás társkurátorának. Hála és köszönet illeti a jereváni Örmény Nemzeti Könyvtárt, és különösen *Dr. Tigran Zargaryant*, aki a könyvtár anyagainak kölcsönzésével segítette a munkát. Magyarországról a budapesti Örmény Katolikus Egyházközség gyűjteményéből tudtunk műtárgyakat kölcsönözni. A támogatásokért köszönet a magyarországi örmény nemzetiségi önkormányzatoknak, különösen a támogatásokat összegyűjtő *dr. Issekutz Saroltának*. A kiállítás sikere érdekében kifejtett fáradozásukért, valamint minden közreműködő szervezet és személy anyagi és szellemi támogatásáért az Országos Széchényi Könyvtár nagyon hálás.

Az Országos Széchényi Könyvtár köszöni a lehetőséget, hogy helyet adhatott ennek a kiállításnak.

Nuridsány Zoltánné kitüntetése

www.xvmedia.hu honlaponról,
fotó Nagy Botond

A Rákospalota, Pestújhely, Újpalota Érdemérem díjra idén is több javaslat érkezett, a kitüntetetteket közülük választották ki.

A köz érdekében, a közösségért végzett tevékenység területén **Nuridsány Zoltánné**, az Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke vehetett át elismerést. Az érdemeres az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület képviselője, a XV. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke. Évente szervezi a *Kiss Ernő* örmény származású '48-as tábormok, aradi vértanú emléktáblájának ünnepélyes megkoszorúzását.

– A pályafutásom során már háromszor is elismerték a munkámat, és nem számítottam több kitüntetésre. De nagyon jólesik, hogy felfigyeltek arra a küldetésre, amelyet mintegy húsz éve végzek.

Séta a „Nagyképzőben”

Az 1890-ben e helyre költözött könyvtár állománya kb. 1600 darabot tett ki, a legrégebb mű 1560-ban került ki a nyomdából, s építészeti metszeteket tartalmaz. Az állomány nemcsak vásárlás, hanem örökség révén is gyarapodott, a legjelentősebb ezek közül *Lyka Károly* művészettörténész könyvgyűjteménye. Ma körülbelül százezer könyv található az egyetem könyvtárában, ezen kívül rengeteg fotó, metszet, szecessziós plakát is

A XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat szervezésében egy kis csoport a Képzőművészeti Egyetem főépületét tekintette meg. Az önkormányzat elnöke a fenti intézményben tanít, így adódott lehetőség a látogatásra. Ennek leginkább *Gopcsa Paula* örült, aki az akkor még főiskola szintű oktatóhely padjait koptatta.

Az egyetem három helyszínen működik. A főépület az Andrássy úton, a Terror Házával srégen szemben áll, az Epreskert a Bajza utcánál terül el. A restaurátor gyakorlati oktatás pedig a Tündérpalotában, az egykori Néprajzi Múzeum épületében folyik.

A mai Magyar Képzőművészeti Egyetem őse, a Magyar Királyi Országos Mintarajztanoda és Rajztanárképezde 1871-ben jött létre egy másik épületben. A mai épület neoreneszánsz stílusú homlokzatát, valamint az épület belső ornamentikáját *Láng Adolf* tervezte. Az épület külső megtekintése után először a könyvtárat kereste fel a kis csapat, ahol az egyik könyvtáros, *Katona Mária* már előre kikészítette a kiválasztott, örmény tárgyú könyveket.

van a tulajdonában, ezeket a www.mke.hu honlapon a könyvtár feliratra kattintva tekinthetik meg az érdeklődők. A csoport részére kiválogatott könyvek az örmény építészeti, ötvösművészet remekait tartalmazták. Épp a látogatás előtt néhány nappal került a könyvtár tulajdonába egy új, az örmény viseletet felvonultató mű. A legkülönlegesebb azonban az 1788-ban kiadott, kétnyelvű kis füzetecske. A bal oldalán örmény, a jobb oldalán német nyelvű vallási témájú szöveg található. E kis csoda *Lyka Károly* könyvtárából került az egyetemre. S ejtsünk szót a könyvtár berendezéséről is: ma is az 1890 körül készített bútorok között olvashatunk.

Ezt követően a főépület díszesebb szárnyát tekintették meg a látogatók *Katona Klára* vezetésével. Az ovális kupolával koronázott lépcsőház és az első emeleti folyosó allegorikus falfestményei a mesteriskola festőtanárának, *Lotz Károlynak* a művei. A lépcsőház lunettáinak változatos beállítású, alacsony ívvel lezárt képmezőibe illeszkedő nőalakjai,